

Lublin, 22. 06. 2015r.

Prof. dr hab. n. o zdr. Marta Makara-Studzińska
Kierownik Zakładu Psychologii Stosowanej
II Wydział Lekarski z Oddziałem Anglojęzycznym
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Ul. Chodźki 15; 20-093 Lublin
e-mail: marta.makara-studzinska@umlub.pl

Ocena rozprawy doktorskiej mgr. Katarzyny Cyranki
pt. „Zmiany w funkcjonowaniu osobowości w wyniku psychoterapii grupowej
z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i
zaburzeniami osobowości“.

Promotor: dr hab.n.med. Krzysztof Rutkowski prof .UJ

W ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci badania nad osobowością oraz jej zaburzeniami są w centrum koncepcji psychopatologicznych. Podstawowy wzorzec osobowości określa styl i jakość radzenia sobie człowieka z wyzwaniami życia. Normalność i patologia są względnymi pojęciami i tworzą kontinuum. O normalnym i zdrowym wzorcu osobowości możemy wnioskować, gdy jednostka przejawia zdolność do efektywnego i elastycznego radzenia sobie w swoim środowisku, gdy jej sposoby myślenia, zachowania i doświadczania przyczyniają się do osobistej satysfakcji. Zaburzenia osobowości to złożone zespoły kliniczne cechujące się znacząco nieadekwatnymi postawami lub zachowaniami wyrażającymi się w takich obszarach życia psychicznego jak: trudności w kontroli afektu i zachowań impulsywnych, stabilności nastroju, nieprawidłowych stylach myślenia lub przeżywania, chwiejności lub nie satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Prawie zawsze prowadzą one do gorszego funkcjonowania społecznego lub zawodowego, choć subiektywne uczucia

dyskomfortu w przebiegu zaburzeń osobowości pojawiają się zwykle w późniejszym okresie życia pacjentów.

Do podstawowych metod leczenia zaburzeń osobowości zalicza się psychoterapię grupową i indywidualną, których efektywność waha się w granicach 40-64%. Psychoterapia jest specjalistyczną metodą leczenia. Polega na intencjonalnym stosowaniu założonych działań psychologicznych w procesie niesienia pomocy. Podstawowym środkiem leczenia jest związek emocjonalny, jaki powstaje między psychoterapeutą a pacjentem. Psychoterapia pozwala na szczegółową analizę psychologicznego podłoża zaburzeń.

Skuteczność leczenia zaburzeń osobowości obejmuje nie tylko redukcję objawów, ale również zmianę wzorca przeżywania i zachowania, który stał się źródłem trudności w funkcjonowaniu oraz zwiększenie tolerancji na sytuacje trudności. Badania nad skutecznością psychoterapii podejmowano od lat 60-tych XX wieku. Początkowo badacze koncentrowali się na głównie na zmianie w zakresie objawów ocenianej z zastosowaniem kwestionariuszy objawowych. Nieco później wprowadzono badania zmian uzyskiwanych w toku psychoterapii grupowej w funkcjonowaniu osobowości. Ponadto badania skuteczności obejmowały także monitorowanie zmian podczas psychoterapii z wykorzystaniem inwentarzy objawowych. Wyniki licznych metaanaliz pozwalają na uznanie istotności stosowania psychoterapii w leczeniu zaburzeń nerwicowych i osobowości. Większość dotychczasowych badań skoncentrowana była na analizie redukcji objawów zaburzeń, rzadko zaś na analizie głębokich zmian w funkcjonowaniu osobowości leczonych pacjentów.

W literaturze polskiej brak jest opracowań dotyczących oceny wpływu psychoterapii na zaburzenia osobowości przy użyciu Inwentarza Osobowości MMPI-2, dlatego też, podjęcie tego tematu przez Doktorantkę jest cennym i bardzo ważnym uzupełnieniem dotychczasowego stanu wiedzy.

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska opiera się na spójnym tematycznie zbiorze artykułów oraz siedmiu częściach zatytułowanych: Wprowadzeniu, Celach i Hipotezach Badawczych, Metodyce, Podsumowaniu Wynikach, Wnioskach, Piśmiennictwie oraz Streszczeniach w j. polskim i angielskim.

Spójny tematycznie zbiór artykułów składa się z czterech prac oryginalnych, dotyczących zmian w funkcjonowaniu osobowości w wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości w opublikowanych w renomowanym, recenzowanym czasopiśmie naukowym (IF 3,013, MNiSW 60 pkt z 2014r.).

Publikacje przedstawiono w kolejności tworzącej ciąg logiczny a nie chronologiczny. W dwóch artykułach Doktorantka jest pierwszym autorem, czyli badaczem, którego wkład w wykonanie publikowanego materiału jest dominujący. Natomiast w dwóch kolejnych współautorem na trzecim miejscu. Wyważony wkład w przygotowanie poszczególnych artykułów składających się na niniejszą dysertację został udokumentowany w załączonych oświadczeniach współautorów.

Doktorantka zaprojektowała bardzo interesujący i nowatorski projekt naukowy, mający na celu analizę zmian w funkcjonowaniu osobowości w wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości poddanych psychoterapii w Oddziale Dziennym Leczenia Nerwic i Zaburzeń Behawioralnych Zakładu Psychoterapii Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie.

Część teoretyczną rozprawy Doktorantki stanowi Wprowadzenie do projektu badawczego, w którym dokonuje ona przeglądu badań nad efektywnością psychoterapii pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości, podaje definicję osobowości oraz opisuje metody diagnozowania osobowości.

W podrozdziale pt., „Cele Badania i Hipotezy Badawcze” Doktorantka stawia następujące cele badania:

1. Analiza wpływu psychoterapii grupowej na funkcjonowanie osobowości pacjentów leczonych z powodu zaburzeń nerwicowych i wybranych zaburzeń osobowości.
2. Ocena skuteczności psychoterapii grupowej : analiza zmian w profilu osobowości oraz zmian nasilenia objawów u pacjentów leczonych psychoterapią z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń osobowości.
3. Ocena użyteczności kwestionariusza osobowości MMPI-2 w diagnostyce, kwalifikacji do leczenia i w procesie monitorowania efektywności psychoterapii u pacjentów cierpiących z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń osobowości.

Hipotezy badawcze:

1. W populacji osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości nasilenie patologicznych wzorców funkcjonowania osobowości jest istotnie większe w porównaniu do populacji osób zdrowych.
2. W wyniku zastosowania psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej obserwuje się głęboką, korzystną zmianę funkcjonowania osobowości osób leczonych z powodu zaburzeń nerwicowych(F40-F48) i zaburzeń osobowości(F60 i F61).

3. W wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej nasilenie objawów nerwicowych i objawów zaburzeń osobowości ulega zmniejszeniu obserwowanego w populacji osób zdrowych.
4. MMPI-2 jest użytecznym narzędziem w diagnostyce i monitorowaniu procesu psychoterapii pacjentów cierpiących z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń osobowości.

W podrozdziale zatytułowanym Metodyka Badania Doktorantka dokonuje opisu grupy badanej, przebiegu badań oraz zastosowanych metod badawczych. Autorka zastosowała kilka interesujących narzędzi badawczych Kwestionariusz objawowy KO„O“ oraz Kwestionariusz osobowości nerwicowej KON-2006, Kwestionariusz MMPI-2 oraz Ankieta Życiorysowa. Skale te są właściwie dobrane i w kompleksowy sposób oceniają badane parametry.

Doktorantka przebadła dwukrotnie 82 osoby, w tym 61 kobiet i 21 mężczyzn leczonych za pomocą intensywnej psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej prowadzonej w podejściu psychodynamicznym w Oddziale Dziennym Leczenia Nerwic i Zaburzeń Behawioralnych Zakładu Psychoterapii Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie w okresie od września 2014r. do kwietnia 2014r. leczonych z powodu zaburzeń nerwicowych, behawioralnych i zaburzeń osobowości. Badanie miało charakter częściowo retrospektywny, częściowo zaś prospektywny. Planowy czas terapii wynosił 12 tygodni. Pacjenci wypełniali kwestionariusze przed rozpoczęciem leczenia oraz powtórnie w ostatnim tygodniu terapii. Autorka zaplanowała badania typu „follow-up” co jest bardzo ważne i poprawne metodologicznie a także zdecydowanie podnosi wartość pracy i świadczy o dojrzałej postawie naukowej.

Dzięki takiej metodologii badań można przeanalizować, jak wybrane cechy zmieniały się w przedziałach czasowych- przed terapią i po 12 tygodniach intensywnych oddziaływań psychoterapeutycznych..

W podrozdziale zatytułowanym „Podsumowanie Wyników“ Doktorantka dokonuje syntetycznego opisu uzyskanych wyników w skalach Kwestionariusza MMPI-2, z uwzględnieniem płci pacjentów, zastosowanych innych narzędzi badawczych takich jak: Kwestionariusz KON-2006 oraz KO„O“ oraz nasilenia objawów.

Ostatni podrozdział zatytułowany „Wnioski“ zawiera wnioski końcowe. W oparciu o otrzymane wyniki sformuowano następujące wnioski:

1. W wyniku zastosowania psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u większości pacjentów leczonych z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń osobowości obserwuje się zarówno zmniejszenie poziomu objawów nerwicowych i cech osobowości nerwicowej, jak i głęboką, korzystną zmianę w funkcjonowaniu osobowości.
2. U tych pacjentów na skutek psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej obserwuje się wzrost siły ego, co wskazuje, że w wyniku leczenia pacjenci uzyskują znacznie lepszą zdolność ogólnego przystosowania psychologicznego oraz zwiększony repertuar mechanizmów umożliwiających skuteczne radzenia sobie.
3. Częstość uzyskania wyleczenia w zakresie objawów zaburzeń nerwicowych oraz funkcjonowania osobowości nie różni się istotnie w grupach mężczyzn i kobiet.
4. Polska wersja MMPI-2 jest użytecznym narzędziem w diagnostyce i monitorowaniu procesu psychoterapii pacjentów cierpiących z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń osobowości.
5. Intensywna krótkoterminowa psychoterapia grupowa jest skuteczną, godną zalecenia metodą leczenia zaburzeń nerwicowych i wybranych zaburzeń osobowości zarówno kobiet, jak i mężczyzn, prowadzącą w większości pacjentów do wieloobszarowej, głębokiej, korzystnej zmiany w funkcjonowaniu osobowości.

Część teoretyczną kończy spis piśmiennictwa cytowanego w tej części. Bibliografia składa się z odpowiednio dobranych i prawidłowo zapisanych 70 pozycji polskich i zagranicznych, w znacznej mierze z ostatnich 5 lat.

Część empiryczną stanowi zbiór opublikowanych prac oryginalnych. Do spójnie tematycznego zbioru prac oryginalnych należą następujące artykuły:

1. Zmiany w zakresie funkcjonowania osobowości w wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości- MMPI-2
2. Zmiany w zakresie siły ego u pacjentów leczonych krótkoterminową kompleksową psychoterapią psychodynamiczną.

3. Skuteczność intensywnej psychoterapii grupowej stosowanej w leczeniu zaburzeń nerwicowych i osobowości.
4. Skuteczność intensywnej psychoterapii na oddziale dziennym oceniana za pomocą Kwestionariusza Osobowości Nerwicowej KON-2006.

Projekt badawczy zrealizowany przez Doktorantkę jest nowatorski i dotyczy w warstwie empirycznej analizy zmian w funkcjonowaniu osobowości w wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości poddanych psychoterapii w Oddziale Dziennym Leczenia Nerwic i Zaburzeń Behawioralnych Zakładu Psychoterapii Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie.

Doktorantka prawidłowo zaplanowała i przeprowadziła swoje badania. Miały one głównie charakter eksploracyjny. Zamierzony plan analiz został przeprowadzony konsekwentnie, z wykorzystaniem różnorodnych, zaawansowanych, adekwatnych metod analizy statystycznej. Pani mgr Katarzyna Cyranka przeprowadziła wnikliwe analizy i syntezy uzyskanych wyników badań. Wyniki zostały przedstawione w czytelnych tabelach i rycinach.

W realizacji programu badań oraz redagowaniu tekstów naukowych Doktorantka wykazał się rozeznaniem zastanej wiedzy teoretycznej oraz dojrzałością warsztatu badawczego. Badania niewątpliwie były czasochłonne, wymagały pracowitości, dokładności i rzetelności. Doktorantka dokonała obszernej analizy zebranych danych, przedstawiła i opisała uzyskane wyniki w sposób jasny i zrozumiały.

Rozprawa doktorska mgr Katarzyny Cyranki jest nowoczesnym i oryginalnym rozwiązaniem ważnego problemu naukowego i stanowi twórczy wkład w rozwój nauki.

W podsumowaniu stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Katarzyny Cyranki pt., „Zmiany w funkcjonowaniu osobowości w wyniku psychoterapii grupowej z elementami psychoterapii indywidualnej u osób z zaburzeniami nerwicowymi i zaburzeniami osobowości” spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim, to jest stanowi oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego oraz dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej i umiejętności tworzenia warsztatu badawczego, dlatego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum wniosek o dopuszczenie mgr Katarzyny Cyranki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. Marta Makara-Studzinska
specjalista psycholog kliniczny
psychoterapeuta, supervisor psychoterapii